NODIADAU ATHRO – FERN HILL

- Mae'r gerdd 'Fern Hill' yn gerdd heriol i CA3. I ddisgyblion iau neu ddarllenwyr llai hyderus, dylid canolbwyntio yn yr uned hon ar ymdeimlo â rhin y gerdd, a ffocysu ar y 2/3 pennill agoriadol er mwyn cael teimlad o naws ac awyrgylch yn ogystal â themâu cyffredinol. I ddisgyblion hŷn, mae'r gerdd yn cynnig cyfle i weithio gyda thestun o fewn grwpiau er mwyn y profiad o ymateb i gerdd fwy astrus, lle mae angen i'r darllenydd drafod ystyron posibl a chyrraedd at ddealltwriaeth bersonol.

- Mae'n bwysig annog disgyblion i archwilio'r gerdd yn bersonol. Eu nod yw ymateb i dechnegau Dylan Thomas o greu effeithiau sain hynod, a gweithio tuag at ddealltwriaeth o themâu megis treigl Amser. Nid dadansoddiad gair am air o bob llinell yw'r ffordd orau o bosib i werthfawrogi'r gerdd.
- Dylai'r disgyblion gael cyfle i ddarllen y gerdd ar lafar, er mwyn 'teimlo' rhin y geiriau.

- Enw ffarm ger Llangain, Caerfyrddin yw Fern Hill, cartref ei fodryb Ann, lle'r arferai Dylan fynd bob haf.

- Cysylltai'r lle ag atgofion hapus am ryddid plentyndod, a hefyd yr ymdeimlad o anfarwoldeb sy'n rhan o brofiad plentyn yn y cyfnod hwnnw.

- Mae hon ymhlith yr enwocaf o'i gerddi, ac mae'r fersiwn yma gan T. James Jones_yn crisialu naws y lleoliad a theimladau'r bardd i'r dim trwy ddefnyddio technegau delweddu, ailadrodd, cytseinedd, cyfosod ac adeiladu strwythur trwy ddefnyddio A/Ac yn aml.

- Mae'r gerdd yn cyfleu teimlad o hapusrwydd ieuenctid, ac o gysylltu'r amser hwnnw â chreu'r byd ei hun.

- Mae'n defnyddio'r byd naturiol fel ffynhonnell delweddau i gyfleu naws 'euraid' plentyndod a'i hoffter at dde-orllewin Cymru.

- Mae'r gerdd yn enghraifft wych o dechneg Dylan wrth ddefnyddio synau i greu effaith bwerus – cytseinedd, cyflythreniad, odlau, rhythmau'n cael eu hailadrodd, patrwm sillafau, geiriau'n cael eu gwrthgyferbynnu.

- Mae dros 200 fersiwn o'r gerdd hon. Bob tro byddai Dylan yn gwneud camgymeriad byddai'n gwneud y newidiad, yna'n copïo'r cyfan allan eto. Dyma ei dull o 'gadw'r gerdd ynghyd', fel ei bod yn tyfu ac ailffurfio'n organig bron, gan gasglu ynghyd batrymau a seiniau newydd.

- Mae'r gerdd yn llawn teimlad o oleuni, trwy'r defnydd o edefyn geiriol sy'n cynnwys geiriau megis, serennog, euraid, goleuni, haul, gwyn, golau, awyr las, lleuad.

- Mae geiriau fel glas a gwyn yn awgrymu purdeb ieuenctid, ac euraid yn awgrymu gwerth a chyfoeth profiadau.

PENNILL 1

- Mae'r gerdd yn gosod naws y lle ar y fferm, a pha mor hapus oedd y bardd fel crwtyn ifanc. Roedd bywyd yn 'rhwydd'. Roedd y tŷ yn 'seinber' - gair cyfansawdd sy'n cyfleu ei fod yn llawn o synau hapus, pur. Mae argraff o harddwch yn y pennill - seinber, glesni'r borfa, nos serennog, afonydd y goleuni.

- Roedd yn teimlo'n anfeidrol. Roedd Amser yn goddef iddo ddringo'n 'euraid' - fel petai wedi ei ddal mewn cyfnod disglair, bendigedig.

    - Teimlai fel tywysog; roedd ganddo 'urddas'. Roedd fel petai yn gallu gofyn i'r coed a'r blodau a'r cnydau lifeirio gyda'i gilydd drwy haul diwedd yr haf.

    - Mae'r cymal 'un tro dan amser' yn swnio fel dechreuad stori ddigwyddodd cyn i amser ddechrau – bron fel petai yn amhosibl o bell yn ôl.

PENNILL 2

- Mae hwn yn dilyn patrwm tebyg iawn i bennill 1 o ran strwythur ac ailadrodd.

- Y bardd yw canolbwynt ei fyd ei hunan – 'yn rhywun ymhlith ysguboriau'.

- Cawn argraff o adeiladau'r ffarm, gan wreiddio'r gerdd ym mhrofiad dydd-i-ddydd y bardd.

- Wrth ddweud bod yr haul yn ifanc 'ond unwaith' mae'n cyfleu bod disgleirdeb plentyndod yn rhywbeth sy'n diflannu gydag amser. Fodd bynnag, yn ystod y blynyddoedd gwerthfawr hyn, mae fel petai Amser yn sefyll yn llonydd a chaniatáu iddo deimlo na fydd dim yn newid.

- Roedd fel petai wedi ei eni o'r newydd yn ei ddychymyg, ac yn chwarae yn ei ddychymyg – 'rown i'n heliwr a chowman'.

- Mae enw creaduriaid yn ei roi yng nghanol y bywyd gwledig.

- Mae ‘atseiniai’r Saboth dioglyd’ yn awgrymu bod amser yn pasio’n araf ym myd natur, neu gallai awgrymu bod seiniau’r nentydd yn sanctaidd iddo. Mae’r byd naturiol yn teimlo’n gysegredig iddo.

PENNILL 3

- Mae ‘amser ar redeg’ fel dweud ‘drwy’r dydd’, ond mae’n personoli'r haul mewn delwedd weledol fanylach.

- Mae pentyrru delweddau yn cyfrannu at hapusrwydd a llawnder y disgrifiad, ac mae ailadrodd ‘hyfryd’ yn ategu hyn.

- Mae ‘alawon yn codi o’r simneiau’ yn awgrymu bod y mwg yn edrych fel cerddoriaeth yn dod allan o’r simneiau, neu fod sŵn gwynt yn y simneiau fel alawon.

- Mae Dylan Thomas a James Jones yn rhestru geiriau, gan ganiatáu iddyn nhw orffwys a churo yn erbyn ei gilydd - ‘ddyfrllyd hyfryd, ffyrniced â phorfa, beunos dan y sêr syml, gan eu cysylltu ag ‘A’ er mwyn adeiladu teimlad.

- Mae sŵn y gwdihŵs yn awgrymu seiniau’r nos yn agor allan, gan greu naws o ddirgelwch a’r dydd yn mynd rhagddo.

- Mae T. James Jones yn defnyddio’r gair tafodieithol i ogledd sir Gaerfyrddin ‘brochgáwn’ sef brasgamu, bwrw allan. Mae hyn yn cysylltu â’r ferf ‘rhedeg’ yn y llinell gyntaf, gan gadw’r teimlad o symudiad yn y pennill - ategir hyn gan ‘ar wib’ a ‘tasgu’.

PENNILL 4

- Mae’r pennill hwn yn dechrau diwrnod arall, ac mae’r naws yn newid

- Mae’r ffarm yn cael ei phersonoli fel ‘crwydryn gwyn’, yn ffres yn y gwlith. Mae’r ceiliog ar ei ysgwydd yn ddelwedd bore bach o fywyd y ffarm – mae’r byd naturiol yn deffro.

- Wrth alw’r deffro yma fel ‘Adda a’i forwyn’, mae fel petai'r bardd yn cyfleu bod Fern Hill yn baradwys.

- Mae T. James Jones yn cyfleu gwawrio newydd gyda ‘a phelennodd yr haul yr union ddiwrnod hwnnw’, ac yn teimlo cysylltiad gyda gwawr y cread newydd cyntaf un - ar ôl geni’r golau syml yn y lle chwyrliog cyntaf’.

- Mae'n cynnal edefyn geiriol crefydd trwy sôn am y ceffylau yn dod allan o'u stablau i'r 'meysydd mawl.'

PENNILL 5

- Mae'n parhau gyda disgrifiad o'i hapusrwydd ymhlith yr anifeiliaid, yn 'anrhydeddus.'
- Mae teimlad o newydd-deb - 'cymylau newydd-anedig', 'haul ganedig drachefn a thrachefn' - fel petai pob dydd yn ddechreuad newydd yn ei blentyndod.
- Mae'n parhau i weld ei hun yn rhydd – 'heb fecso (poeni) dim', 'rhedwn yn ddihidans.'
- Mae'n dweud sut nad oedd yn poeni bryd hynny bod cyfnod plentyndod mor fyr, a bod plantos 'ir ac euraid' yn mynd i dyfu'n hen a gadael y cyfan o'u hôl.
- Mae'r pennill yn newid y naws, o'r hapusrwydd mawr yn y 3 pennill cyntaf i werthfawrogiad gwawr newydd ac yna i sylweddoliad bod amser yn cerdded i bawb.

PENNILL 6

- Mae'n agor gydag ailadrodd - 'heb fecso dim yn y dyddiau gwyn fel ŵyn' - mae dyddiau plentyndod yn bur a diniwed.
- Nid yw'n poeni y bydd Amser yn cydio ynddo a mynd ag e allan o'r goleuni – hynny yw, mynd yn hen. Mae geiriau fel 'cysgod' a 'lleuad' yn awgrymu symud i ffwrdd o'r goleuni.
- Ond eto, yn y pennill hwn, mae'n awgrymu ei fod yn gwybod y bydd Amser yn mynd ag e gerfydd ei law ac y bydd yn deffro i fyd di-blant. Hynny yw, bydd yna heneiddio.
- Mae'r llinellau clo yn enwog iawn. Mae ailadrodd llinellau o'r pennill cyntaf yn creu argraff o gadwyn.
- Mae'r gair 'cadwyni' yn y llinell olaf yn ategu hyn.
- Pan oedd yn Fern Hill, mae'n gwybod ei fod yn 'ir' – hynny yw yn egin gwyrdd, ifanc, yn anfeidrol yn ei lygaid ei hunan, ac eto'n 'farwol ' roedd hedyn henaint a marwolaeth ynddo hyd yn oed bryd hynny.

- Fodd bynnag, mae'r llinell olaf yn swnio'n bositif trwy gyfosod geiriau gwrthgyferbyniol - canu, sy'n awgrymu llonder, a 'cadwyni' sy'n awgrymu caethiwed. Mae fel y môr (sef ffynhonnell llawer o ddelweddau sy'n gysylltiedig â bywyd a marwolaeth yng ngwaith Dylan Thomas), sydd yn rhydd a digyfnewid, ac eto'n gaeth i hualau Amser.